-

18 oktober 2026
Maria Draaijers
Serie: Waarheid
Thema: Hoe spreken wij met elkaar?

Openingstekst:

Gedicht van Ingrid Jonker:

Die kind
wat doodgeskiet is deur soldate in Nyanga
Die kind is nie dood nie
die kind lig sy vuiste teen sy moeder
wat Afrika skreeu; skreeu die geur
van vryheid en heide
in die lokasies van die omsingelde hart
Die kind lig sy vuiste teen sy vader
in die optog van die generasies
wat Afrika skreeu; skreeu die geur
van geregtigheid en bloed
in die strate van sy gewapende trots
Die kind is nie dood nie
nòg by Langa nòg by Nyanga
nòg by Sharpeville nòg by Orlando
nòg by die polisiestasie in Phillipi
waar hy lê met 'n koeël deur sy kop
Die kind is die skaduwee van die soldate
op wag met gewere saraseens en knuppels
die kind is teenwoordig by alle vergaderings
en wetgewings
die kind loer deur die vensters van huise en in
die harte van moeders
die kind wat net wou speel in die son by
Nyanga, is orals
die kind wat 'n man geword het trek deur die
ganse Afrika
die kind wat 'n reus geword het reis deur die
helewêreld
sonder ’n pas

Vertaling door Gerrit Komrij:

Het kind dat doodgeschoten is door soldaten
bij Nyanga
Het kind is niet dood
het kind heft zijn vuist naar zijn moeder
die Afrika schreeuwt de geur schreeuwt
van vrijheid en heide
in de townships van het omsingelde hart
het kind heft zijn vuist naar zijn vader
in de optocht van de generaties
die Afrika schreeuwen de geur schreeuwen
van gerechtigheid en bloed
in de straten van zijn gewapende trots
Het kind is niet dood
noch bij Langa noch bij Nyanga
noch bij Orlando noch bij Sharpville
noch bij het politiebureau van Philippi
waar het ligt met een kogel door zijn hoofd
Het kind is de schaduw van de soldaten
op wacht met geweren pantserwagens en
knuppels
het kind is aanwezig bij alle vergaderingen en
wetgevingen
het kind loert door de vensters van huizen en
in de harten van moeders
het kind dat alleen maar wilde spelen in de
zon bij Nyanga is overal
het kind dat een man is geworden trekt door
heel Afrika
het kind dat een reus is geworden trekt door
de gehele wereld
Zonder pas

Lezing: Matteüs 18, 1-7
Op dat moment kwamen de leerlingen Jezus vragen: ‘Wie is eigenlijk de grootste in het koninkrijk van de hemel?’ Hij riep een kind bij zich, zette het in hun midden neer en zei: ‘Ik verzeker jullie: als je niet verandert en wordt als een kind, dan zul je het koninkrijk van de hemel zeker niet binnengaan. Wie zichzelf vernedert en wordt als dit kind, die is de grootste in het koninkrijk van de hemel. En wie in mijn naam één zo’n kind ontvangt, die ontvangt Mij. Maar wie een van de geringe mensen die in Mij geloven ten val brengt, die kan maar beter met een molensteen om zijn nek in zee geworpen worden en in de diepte verdrinken. Wee de wereld met haar valstrikken. Want dat er valstrikken zijn is onvermijdelijk, maar wee de mens die de valstrik zet!

-

Overweging
We leven in een tijd waarin woorden hun betekenis lijken te verliezen.
Een woord als *remigratie* kan klinken alsof het gaat over vrijwillige terugkeer, terwijl er in werkelijkheid gesproken wordt over mensen, zo nodig met geweld, ons land uitzetten.
Het woord *antizionisme* wordt soms zonder onderscheid gelijkgesteld aan antisemitisme.
Wetenschappelijke feiten worden voorgesteld als niet meer dan een mening naast andere meningen.
En wanneer een leugen maar vaak genoeg wordt herhaald, kan zij de vorm van waarheid aannemen.
Wanneer alles een mening kan zijn, wanneer iedereen zijn eigen waarheid heeft, wordt het steeds moeilijker om werkelijk met elkaar te spreken.
Daarom is de vraag van vandaag: Hoe spreken wij met elkaar wanneer wat waarheid is zelf ter discussie staat?

Het evangelie begint met de vraag van de leerlingen die ook vandaag herkenbaar is:
Wie is de belangrijkste? Wie heeft het meeste gezag? Wie staat bovenaan?
Jezus geeft geen theoretisch antwoord. Hij roept een kind bij zich en zet het midden tussen hen in.
Kijk naar dit kind, zegt hij. “Wie zo'n kind in mijn naam opneemt, neemt mij op.”
Een kind heeft geen macht, geen gezag en is in tijden van oorlog ‘Naza’, nevenschade, van geen belang.
En toch zet Jezus juist het kind in het midden.
Misschien omdat je pas weet wat waarheid is als je eerst goed leert kijken
Kijken naar degene die gemakkelijk over het hoofd wordt gezien. Naar degene over wie gesproken wordt, maar die zelf niet aan het woord komt.

In het bloemstuk van Monique staat vandaag een transparant kruis. Een kruis van glas.
Een kruis waar je doorheen kunt kijken. Voor mij betekent dit dat een kruis geen muur is die het zicht op de wereld afsluit. Het is als een venster. Het laat licht door.
Net zoals we net zongen: “Zegen ons met het licht van uw ogen, Heer onze God.” Geef ons ogen waarmee wij werkelijk kunnen zien.

Want misschien begint waarheid daar: Niet bij woorden of meningen, niet bij spreken, maar bij kijken. We kennen verhaal van Andersen. Iedereen ziet dat de keizer naakt is, maar niemand durft het te zeggen. Iedereen past zijn woorden aan de werkelijkheid aan. Tot een kind roept: “Hij heeft helemaal geen kleren aan!”
Het kind heeft geen bijzondere kennis. Het heeft alleen gekeken. En het weigert wat het ziet anders te noemen dan het is.
Waarheid begint kortom met de moed om te zeggen: Dit is wat ik zie.

De profeet Jesaja (5,20) waarschuwt: “Wee hun die het kwade goed noemen
en het goede kwaad, die duisternis tot licht maken en licht tot duisternis.”
Hij spreekt over woorden die verhinderen dat wij nog zien wat er werkelijk gebeurt.
Wanneer oorlog een “veiligheidsoperatie” wordt; wanneer mensen worden teruggebracht tot “stromen”, “dossiers” of “procedures”; wanneer slachtoffers verdacht worden gemaakt; wanneer een feit wordt afgedaan als “jouw waarheid”.

Hannah Arendt heeft erop gewezen hoe belangrijk feitelijke waarheid is voor een gemeenschappelijke wereld. We mogen van mening verschillen over wat we van een gebeurtenis vinden. Maar als we het niet meer eens kunnen worden over wat er feitelijk is gebeurd, valt ook de mogelijkheid van een gemeenschappelijk gesprek weg.
Dan leven we niet langer in één gedeelde wereld.

-

Tijdens mijn studie theologie heb ik, vooral bij de colleges bevrijdingstheologie en feministische theologie, een vraag leren stellen die mij altijd is bijgebleven. Een eenvoudige vraag, in het Latijn: *cui bono?* Wie heeft hier belang bij? Wie wordt hier beter van?
Wanneer iemand een politieke uitspraak doet of een voorstel presenteert, is het goed om niet alleen te luisteren naar de woorden, maar ook te kijken naar wat die woorden teweegbrengen. Wie krijgt er meer macht? Wie wordt er beschermd? Wie wordt er verdacht gemaakt? En wie verdwijnt buiten beeld?
Het maakt een uitspraak niet per se onwaar zodra iemand er voordeel bij heeft. Maar het is wel een manier om de waarachtigheid en geloofwaardigheid ervan kritisch te onderzoeken.
De *cui bono*-vraag helpt ons dus om achter de woorden te kijken. Om te onderzoeken of taal de werkelijkheid zichtbaar maakt, of juist iets aan het zicht onttrekt.

Die vraag brengt ons terug bij het kind dat Jezus in het midden zet.
Is het steeds werkelijk in het belang het kind wanneer we over hen spreken. Wanneer we hen vaak niet meer zien als kinderen met een naam, een geschiedenis en een toekomst, maar als ze worden tot dossiers of als problemen die moeten worden opgelost?
Wie heeft er baat bij mooie woorden — en wie betaalt de prijs?
Dat is een vraag die we niet vaak genoeg kunnen stellen. Niet om iedereen al bij voorbaat te wantrouwen, maar om te voorkomen dat we ons door klinkende betogen laten verblinden en de mensen uit het oog verliezen om wie het werkelijk gaat.

Dat wordt heel concreet wanneer we bij voorbeeld kijken naar de kinderen om wie het in het kerkasiel gaat. Deze week waren we voor de vijfde keer in Kampen, waar kinderen zich al twee jaar lang niet buiten de kerkmuren wagen. Zij, en nog ruim 400 anderen, zijn hier vaak geboren, ze zijn hier opgegroeid, naar school gegaan, hebben vrienden en zien hun toekomst in Nederland. Ze zijn hier kortom geworteld.
Maar in politieke taal veranderen zij in een dossier, een procedure, een verblijfsstatus, een migratievraagstuk. En daarmee verdwijnt het belang van die kinderen uit beeld.

Kijk naar het kind dat Jezus in het midden zet.
Niet alleen naar het dossier dat over het kind gaat, maar naar de mens. Dat maakt juridische en politieke vragen niet eenvoudig. Maar het voorkomt wel dat een mens verdwijnt achter de woorden waarmee we over die mens spreken.

‘Ecce homo’ ‘Zie de mens’ zei Pilatus al. Na zijn ontmoeting met Jezus.
Jezus zegt tegen hem: “Ik ben geboren en naar de wereld gekomen om van de waarheid te getuigen.” En Pilatus vraagt: “Wat is waarheid?” Die vraag hangt dus niet alleen boven onze tijd.
Jezus antwoordt niet: *Ik bezit de waarheid.* Hij zegt: Ik ben gekomen om van de waarheid te getuigen.

Dat is wezenlijk iets anders. Waarheid is geen bezit waarmee je de ander om de oren kunt slaan.
Waarheid vraagt om getuigen. Dat betekent: vertellen wat je hebt gezien en gehoord, wat je na zorgvuldig kijken en luisteren als waar hebt leren kennen.
Dat vraagt soms moed. Niet omdat je denkt dat jij alle waarheid in handen hebt, maar omdat je weigert te ontkennen wat je hebt gezien.

En dat brengt ons terug bij onze vraag: Hoe spreken wij met elkaar?
Goed spreken begint niet met meer praten. Het begint met beter kijken. Met luisteren.
En soms met de moed om daarna te zeggen wat je hebt gezien. Veel moed, omdat mensen die zich uitspreken beseffen dat hun woorden gevolgen kunnen hebben, kritiek en geweld kunnen oproepen.
Deze week kwam zo iemand in het nieuws:

-

De Zuid-Afrikaanse jurist Navi Pillay kreeg deze week de Nobelprijs voor de Vrede van 2026, voor haar inzet voor vrede, mensenrechten en internationaal recht. Zij was van 2003 tot 2008 rechter bij het Internationaal Strafhof. Van 2021 tot 2025 was zij voorzitter van de onafhankelijke VN-onderzoekscommissie naar de situatie in het bezette Palestijnse gebied.
In het rapport dat de commissie vorig jaar uitbracht, concludeerde zij dat Israël zich in Gaza schuldig had gemaakt aan genocide. Pillay vertelde dat zij vaak te horen kreeg dat zij moedig was. En haar reactie was: “Waarom zou je moedig zijn als je de waarheid spreekt?”
Die vraag raakt aan wat Jezus zegt.

Waarom zou het moedig moeten zijn om te zeggen wat je na zorgvuldig onderzoek als waar hebt leren kennen? En toch weten we het antwoord. Omdat waarheid ongemakkelijk kan zijn. Omdat waarheid macht kan raken. Omdat het soms gemakkelijker is om een andere naam te geven aan wat er gebeurt. Om te zeggen: het is maar een mening.Of: we weten het niet zeker. Of we richten nog maar eens een nieuwe onderzoekscommissie op.

Maar er komt een moment waarop kijken, luisteren en onderzoeken ons tot een conclusie brengt. En dan vraagt, dan éist waarheid iets van ons: dan moeten we van de waarheid getuigen. Niet omdat we de wijsheid in pacht hebben, maar omdat wij niet langer willen wegkijken.
Daarom gaf ik het gedicht van Ingrid Jonker een plaats in deze viering.
Een kind in Zuid-Afrika dat door soldaten wordt doodgeschoten. Een kind dat klein en weerloos is. Maar in het gedicht blijft het kind niet klein. Het wordt een herinnering die niet weggaat. Een aanklacht. Een geweten. Een kind dat als een reus door de wereld gaat, zonder paspoort.
Ook hier klinkt: Zet het kind in het midden. Kijk. Niet naar macht, niet naar cijfers, niet naar abstracties, maar naar de mens.

En zo komt alles samen: het kind uit het evangelie, het kind uit het verhaal van Andersen, de kinderen in Kampen, het kind van Nyanga: het transparante kruis, dat een uitnodiging is om door het zichtbare heen te kijken naar wat wij liever niet zien.
‘Zegen ons met het licht van uw ogen, Heer onze God. Geef ons ogen die willen zien. Oren die willen luisteren. Een hart dat zich laat raken. En de moed om vervolgens te spreken.

Straks horen we nog een kind: Anne Frank, 1944. De oorlog woedt nog. De wereld is vol geweld. Er is alle reden om te wanhopen. En toch schrijft zij dat zij blijft geloven in de innerlijke goedheid van de mens.
Dat is geen ontkenning van de werkelijkheid. Zij wist wat er gebeurde.
Maar zij weigerde te geloven dat het kwaad het laatste woord zou hebben.

Waarheid en hoop hebben alles met elkaar te maken.
Hoop is: ik zie hoe donker het is — en toch geloof ik dat het licht niet verdwenen is.
Als we de werkelijkheid zien en toch weigeren het goede op te geven, wordt hoop een vorm van verzet.

Misschien is dat wat Jezus ons vandaag leert: Hij zet het kind in het midden.
Kijk. Luister. Zie wat er werkelijk gebeurt.
Laat je niet wijsmaken dat donker licht is en licht donker.
Noem het kind geen dossier. Noem geweld geen vrede. Noem een leugen geen waarheid.
En wanneer je ziet wat waar is: getuig ervan.
Niet om de ander te verslaan.
Maar om samen een wereld te bewaren waarin wij elkaar nog kunnen verstaan.
Een wereld waarin woorden weer naar werkelijkheid verwijzen.

-

Een wereld waarin een kind niet verdwijnt achter een procedure.
Een wereld waarin waarheid niet het bezit is van de luidste stem.
Waar we door een transparant kruis het licht van Gods ogen kunnen zien
Licht dat ons leert kijken. En wanneer wij werkelijk hebben gekeken, ons ook leert spreken.
Kijk. Luister. Getuig.
Laat de waarheid niet verdwijnen. Laat het licht niet verdwijnen. Laat het kind niet verdwijnen. En laat ons, ondanks alles, blijven geloven dat het licht sterker is dan de duisternis.

Slottekst: Anne Frank, 15 juli 1944

En toch, als ik naar de hemel kijk
Het is een groot wonder,
dat ik niet al mijn verwachtingen heb opgegeven,
want ze lijken absurd en onuitvoerbaar.
Toch houd ik ze vast, ondanks alles,
omdat ik nog steeds aan de innerlijke goedheid
van de mens geloof.
Het is me ten enenmale onmogelijk, alles op te bouwen
op basis van dood, ellende en verwarring.
Ik zie, hoe de wereld langzaam steeds meer
in een woestijn herschapen wordt;
ik hoor steeds harder de aanrollende donder,
die ook ons zal doden;
ik voel het leed van miljoenen mensen mee.
En toch, als ik naar de hemel kijk,
dan denk ik dat alles zich weer ten goede zal wenden,
dat ook deze hardheid zal ophouden.
Dat er weer rust en vrede in de wereldorde zal komen.
Intussen moet ik mijn denkbeelden hoog en droog houden;
in de tijden die komen
zijn ze misschien nog uit te voeren.

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl